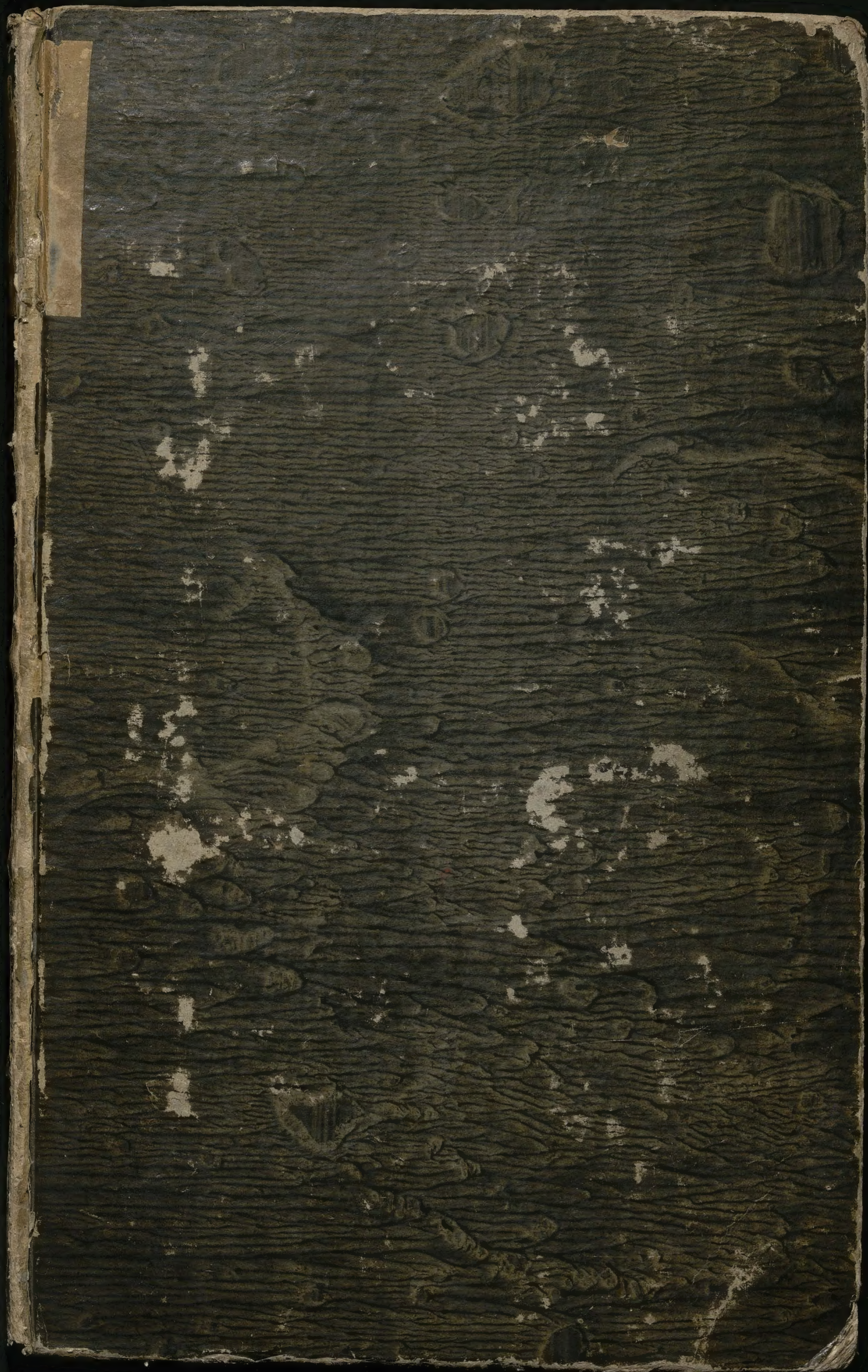

V
B J
C
8957

M O W A

JASNIE WIELMOZNEGO J. PANA

BRANICKIEGO,

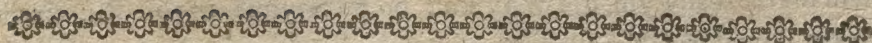
HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO

N A

S E Y M I E

Dnia 24. Października 1786. Roku.

M I A N A.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY

P. Rzeczypospolitey Stany

Gdy z powinności Urzędowania moiego mowić muszę, o wyszłym Regulamencie służby Kawaleryi Narodowey, pod pozorem ktorego, Regulament stanął i dla całego Woyska, należy mi wprzod, ażebym osnowę rzeczy, Stanom zgromadzonym wyiaśnił.

Wydała Rezolucyą swoią Rada Nieustaiąca, pod dniem 19. Kwietnia 1785. Ru. ktora iako widzę przez boiaźń, aby tak się niestało, z układem Woyska, iak z układem Praw Cywilnych, gdzie Roku 1776. zdała Rzeplta, na ow czas Skonfederowana, moc ułożenia Sądowych Procederow a pod zasłoną tych; cały Rząd Kraiu naszego chciano przeistoczyć.

Przepisała w tey Rezolucyi Rada Regułę, Departamentowi Woyskowemu, iak sobie ma postępować.

Treść tey Rezolucyi zawiera w sobie, Exercerunek Kawaleryi Narodowey i oney umundurowanie.

Rada na mocy Prawa 1776. Ru. kazała tylko co do służby, ubioru ułożyć Regulament niemaiąc więcey władzy, gdyż Konstytucya 1776. Ru. pozwala iey odmienić i poprawić Regulament 1775. Ru. osobliwie względem Dyslokacyi Woyska.

Departament tak sobie postąpił, iak wzwyż mianowani Delegaci, ktorzy maiąc moc tylko korrekty Sądow, i Trybunałow, napisali Proiekt, wzruszaiący, wszystkie nasze Kardynalne Prawa, i uknowali iarzmo niewoli.

Departament idąc tym samym torem, nietylko dla Kawaleryi Narodowey ale i dla całego Woyska ułożył Regulament, przywłaszczył moc Prawodawczą, bo zamiast powiększenia Towarzystwa Kawaleryi Narodowey, i Gmeynow, w Regimentach; nowe Urzędy kreował, Generała Kawaleryi, Generała Infanteryi, i Generała Kwatermistrza, w Randze Generała Leutnanta, z ustanowieniem nawet oddzielnego Sztabu, podług paragrafu 4. folio 10.

Rezoluzya Rady mowi, żeby Kawalerya Narodowa, co do ſwey liczby, była ſormowana do Etatu 1775. Ru.

Pamiętam ia ten Etat, bo gdym go układał wraz z Regulaminem w tak ważney czynności, wezwałem pod ow czas JW. Generała Artt: Kor: Generałow Leutnantow, JW. Stempkowſkiego, teraznieyſzego Woiewody Kiiowſkiego, i Goltza, Generała Inſpektora Xiążęcia Jmci Sułkowſkiego i Generałow Maiorow, JW. Malczewſkiego, i Kokceia.

Po ułożeniu ktorego, Delegacya od Stanow Rzeczypoſpolitey pod ow czas Seymuiącey examinowała, i właſnych rąk podpiſem upoważniła toż dzieło, ktorego oryginał, do dziś dnia w Aktach Departamentu Woyſkowego zoſtaie.

Formowałem na ow czas ten Etat, podług funduſzu Skarbu Rzepltey a gdy niewyſtarczał więcey iak na 4000 Głow Kawaleryi Narodowey, niepodług żądania mego, ale ſtoſownie do proporcyi funduſzu ułożyłem płacę onegoż.

Loſem nieſzczęśliwym dla Woyſka, bo po Seymie 1776. Ru: zredukowali 768 Głow w Kawaleryi Narodowey ubranego iuż i wyexercytowanego Zołnierza a od Pułkow przedniey ſtraży bliſko 700.

Tak ſię podobało na ow czas, i przyczyny tego ſą każdemu wiadome.

Roku 1778. wypadła Konſtytucya, aby wſzyſtkie pieniądze z ſuperat, poſzły na powiękſzenie Kawaleryi Narodowey, więc nigdy niebyła myśl formuiących Etat 1775. Ru. zamykać Komplet teyże Kawaleryi, ale go owſzem podwyżſzać, gdyż ta część Woyſka, podług mego mniemania iedną nayweikſzą bydź może pomocą i wſparciem Rzepltey. A Regulament świeżo wydany ogranicza komplet tey Kawaleryi, co ieſt w brew Konſtytucyi 1778.

Powie mi kto że Konſtytucya 1780. Ru. nietylko na Kawaleryą Narodową, ale i na inne Korpuſy Woyſka, oraz na nieodbite Kraiu potrzeby, Superaty rozciąga, lecz i ten łączyć ſię będzie z moim zdaniem, bo te Prawo inaczey niechciało tylko powiękſzać wpuł Kawaleryą Narodową: więc zgrzeſzył Departament Woyſkowy bo poſzedł wprzek Konſtytucyi, 1778. i 1780.

Układaiąc Regulament Woyſka w Ru. 1775. mogłem pod ow czas układać i Regulament dla Kawaleryi Narodowey, alem ſię wſtrzymał i chciałem więcey czaſu mieć do rozwagi.

Wiedziałem iak cenić zaſzczyt Towarzyſza iako Polak.

Znałem że te Szlachetne grono wypłacaiąc ſię z długu Obywatelſtwa ſwey Oyczyznie, nie dla podłego ſłuży zyſku, bo właſnym groſzem, co go na publiczne ſkłada podatki, nie tylko ſobie ale i wſzyſtkim Stanom płaci.

Słowem chęć, moia była i powiękſzać tę Kawaleryą, i wybior takich Towarzyſtwa uczynić, ktorzyby w potrzebach Rzepltey nie z iednym tylko Pocztowym ſtawali. Odwołuię ſię do ſławnieyſzych Rzepltey czaſow, że z tego Rycerſtwa właſnym koſztem po tyſiącu, i więcey do Obozu wprowadzali Zołnierzá.

I w tych to okrytych ſławą Pradziadow ſwoich wſtępuiąc ślady JW. Potocki, Woiewoda Ruſki, za pierwſzy zaſzczyt dał Synom ſwoim, Imie i Mundur Polſkiego Towarzyſza. Rownym i ia z nim tchnący myślenia ſpoſobem, rownie poważaiący Kawaleryą Narodową, w poczet Towarzyſtwa zaciągnąłem Synow moich. Niewidział podobno czyli widzieć niechciał Departament Woyſkowy tych Celow.

Zmnieyſza komplet Towarzyſtwa Kawaleryi, gdy 7. tylko chce mieć przytomych u Chorągwi, a drugich 7. tylko Idealnych okazuiących ſię w ſowitych ſwoich Pocztach.

Przepiſuie Regulament Dzidy, dla Kawaleryi Narodowey, rownia ią z letką Jazdą i uwłacza tego tytułu ktorym zaſzczycała ſię poważnych znakow.

W prawdzie ſiedzieli przed tym z Skoſiami, i nazywali ſię Kopiynikami w ubiorze cięźkiey Kawaleryi do łamania Huſcow.— Dowod tego, gdy Janowi Trzeciemu, pod Wiedniem wielość nieprzyiaciela okazuiącemu, powiedzieli.— Krolu, niech i obłoki na nas ſpuszczą, to ich na Skoſiach utrzymamy, a w ten czas dopiero dowiemy ſię o liczbie nieprzyiacioł, gdy ich w boiu policzemy.

Takiego to w teraźnieyſzych, okropnych Oyczyzny naſzey ſytuacyach, trzeba Stowarzyſzenia, ktorych ſzczegulnie ratunek Rzepltey i obrona wolności zagrzewa, z ktoremi honor Kollegować i nayczyſtſza krew Szlachecka łączy.

Sądziłbym więc Mił. KROLU, żeby ta Kawalerya była w tym upoważnieniu, iak była i za Poprzednikow W. K. Mości.

Do układu tego Regulaminu, wydał Ordynans Departament Woyſkowy, aby czterech Porucznikow od Kawaleryi Narodowey wykommenderowanych było.

W ktorym że to Kraiu, w ktoreyże to ſłużbie miaią Generałow, a radzą ſię Porucznikow? odwołuię ſię do Publiczney wiary Departamentu, i ſamey Rady. Czyli in pleno w Radzie lub w Departamencie był układany, i czytany ten Regulament, podobno że Departament Woyſkowy delegował i obcych do układania tego Regulaminu, ktory niewidzę aby był po Obywatelſku i ſtoſownie do potrzeb Rzepltey ułożony.

A podług Prawa 1776. Rada in pleno ſama czynić to była powinna. Chcą iak widzę mieć tylko Pocztow Kraiowych ale nie Kawaleryą Narodową.

Co zaś do Paragrafu 7. Regulaminu fol: 108. z zadziwieniem wyczytałem, iakoby kiedyś Jura Cancellariæ, mieli należeć do JP. Generała Komarzewſkiego. Prezyduiąc w Departamencie Woyſkowym, wiem doſkonale iż Departament Woyſkowy wykommenderował tegoż JPana Komarzewſkiego, do Boku W.K.Mci. Dał Ordynans i Inſtrukcyą ſprawowania ſię onemuż, ktory nic więcey niemiał przepiſanego, iak tylko prezentować fortragi W.K. Mci, Prawo ſtarſzeńſtwa i conduit liſtę Officerow, Jura Cancellariæ, ani wſpomnione były, bo Pieczęć iedna ieſt tylko przy Kanclerzach co do Patentow, a do Ordynanſow i forſztelacyi druga w Departamancie Woyſkowym.

Przywłaſzcza więc ſobie JPan Generał Komarzewſki, więcey niżeli Kancellarye Hetmańſkie miały, lubo tego niema ani z Ordynanſu ani z Prawa.

Cytuie 1775. Roku Konſtytucyą w Regulaminie, na przeciw prawdzie, bo o tym niemaſz żadnego wyrazu w Prawie Roku tegoż.

Wymienia 1777. Roku Rezolucyą Departamentu Woyſkowego, ſtoſownie iakoby do Prawa 1775. Ru: wypadłą.

Radbym mieć okazane, choć wzmiankę tylko, o Amploiowanym Generale do Boku W.K.M.P.M Mił. w Konſtytucyi 1775. Roku.

Lecz gdy tego i ſam JPan Generał Komarzewſki, okazać niemoże, naturalna konſekwencya, że i Rezolucya Departamentu do tego przypadku niewyſzła ani wyść mogła.

)o(

104

Wyrazy tego Paragrafu w Regulaminie, ſą z krzywdą JW. Pieczętarzow, gdyż w tymże ſamym Artykule umieſzcza, że ſkłonił onych do odſtąpienia Praw Kancellaryi ſłużących, a zniżył cenę Pieczęci do taxy ſtęplowey.

Niemaiąc tedy ſavorę ſiebie żadnego Prawa, niemogł nic odſtępować ani ſię chlubić, że dobrowolnym odſtąpieniem, ſkłonił Pieczętarzy do zmnieyſzenia opłaty Pieczęci, bo Ci zacni, i dawnych Antenatow cnoty dziedziczący Miniſtrowie, Krwi zacnością i włąſnemi znakomici przymiotami, niepotrzebowali pewnie od JPana Komarzewſkiego pobudek.

Przepomniał tenże JPan Komarzewſki Generał, że pierwſza dopiero Konſtytucya 1778. Ru: wſpomina Imie iego w nadgrodę prac przy Boku J. K. Mci P. M. Mił: w przyczynieniu mu 6000 Złotych.

Przepomina i to, że moc Patentowania, Hetmanom nieſłużyła tylko do Kapitana, a on oświadczył że odſtępuie opłaty iakoby ſobie należącey od wſzyſtkich Szarż, zaymuiąc nawet oſoby Sztabu Generalnego, w ktorym ſą umieſzczeni Urzędnicy Cywilno Woyſkowi.

Ofiarował więc to czego niemiał.

Pozor zaś tey wſpaniałości ściąga ſię tylko do ſkrzywdzenia w żołdzie Officerow ktorego Departament Woyſkowy, ani ma, ani mieć może mocy uięcia.

Z powiękſzenia zaś Kaſſy Inwalidowey niewidzę dość wielkiego dobra, aby złemu wynikaiącemu z złamania Praw mogło wyrownać.

Złamanie ktore ieſt iaſne, bo gdy Konſtytucyą 1780. Ru: pewna Summa na Inwalidow ieſt wyznaczona, zwiękſzać ani zmnieyſzać iey nie ieſt Departamentu Woyſkowego mocy.

Obiaśniwſzy więc, to co ieſt przeciwko Prawu, należy mi powiedzieć o tym co ſię nieznayduie w Regulamencie a bydź koniecznie powinno.

Każdy Regulament, nietylko w ſobie mieścić powinien ſłużbę Woyſkową, ale i Proceder prawny, dla karności Woyſka.

Niech kto chce przeziera obcych Kraiow Regulamina, w każdym te Prawa dla karności Woyſka, i dla Sądu znaydzie.

Znayduie ſię tenże proceder Prawny w Regulamencie 1775. Ru: uſtanowionym, ale że o tymże Regulaminie, świeżo teraz wydany, żadney nieczyni wzmianki, więc tamten martwym zoſtaie, i gdy dawnieyſzy nieieſt w Exekucyi, a w nowym nic o procederze prawnym niemaſz; Pytam ſię Prześwietnego Departamentu Woyſk: iakie ſą przepiſy dziś dla Woyſka procederu prawnego.

Z powodu więc poprzyſiężoney moiey wierności, *quid quid nocivi ſcivero avertam* i tey gorliwości ktorą mam do Dobra Oyczyzny moiey, upraſzam W. K. Mci PANA M. Mił: i P. zgromadzonych Stanow, aby ten Regulament ktory wywraca Konſtytucye 1775. 1776. 1778. i 1780. Ru: ktoren zmnieyſza plac dla ſzlachetney młodzi naſzey, ktoren niepowiękſza liczby Woyſka a nowe ſtanowi Urzędy był uchylony.

A naſtępna Rada, niech nowy in pleno uformuie proiekt, dla Kawaleryi Narodowey, do approbaty na przyſzły Seym Stanom Rzepltey.

Ja zaś na czele Woyſka Koron: zoſtaiący, Twoie tu wſpominam ſłowa Mił: PANIE, dawniey do zgromadzonych Stanow wymienione. *Omnia dixi, de omnibus vos monui, vobis meas veſtrasque ſortes relinquo.*

